

6. Кузьмина Ж. Ю. Инновационная культура как необходимая составляющая гармоничного развития современного общества [Электронный ресурс] / Кузьмина Ж. Ю. – Режим доступа : http://www.rusnauka.com/15_NPN_2009/Philosophia/46696.doc.htm

7. Иванов В. В. Национальные инновационные системы: опыт формирования и перспективы развития / В. В. Иванов // Инновации. – 2002. – № 4. – С. 14–18.

8. Роббинз С. П. Основы организационного поведения / Роббинз С. П. ; пер. с англ. – 8-е изд. – М. : Вильямс, 2006. – 448 с.

9. James Alan Regional Culture, Corporate Strategy and High Tech Innovation: Salt Lake City. Dissertation submitted for the degree of Doctor of Philosophy. Department of Geography and Fitzwilliam College. University of Cambridge. – 2003.



УДК 331.101.262:351.746.1

В. В. Лаврук, кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів і кредиту Подільського
державного аграрно-технічного університету

СУТНІСТЬ І ДЕФІНІЦІЇ ПОНЯТТЯ МОДЕРНІЗАЦІЇ ТВАРИННИЦТВА В НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Нова посткризова динаміка розвитку економіки обумовлює необхідність розширеного теоретико-методологічного аналізу модернізації як ключової категорії нашого дослідження. Даний аналіз проводиться з позицій насамперед інституційних трансформацій, пошуку нових дійових концептуальних підходів, механізмів, методів та інструментів реалізації концепції модернізації.

Ключові слова: дефініції поняття; національна економіка; структурна економічна модернізація тваринництва; інституційно-економічні трансформації; алгоритм структурної модернізації тваринництва.

Post-crisis dynamics of the new economy necessitates advanced theoretical and methodological analysis of modernization as a key categories of our study. This analysis should be conducted with positions primarily institutional transformations, effectively search for new conceptual approaches, tools, methods and tools for implementing the concept of modernization.

Key words: concept definitions; national economy; structural economic modernization livestock; institutional and economic transformation; algorithm of structural modernization of livestock.

Постановка проблеми. Модернізація як унікальний процес і явище актуалізується щоразу, коли суспільство стоїть на порозі значних трансформаційних перетворень, викликаних або внутрішньою консолідацією для рефлексії на вплив зовнішніх факторів і загроз, або необхідністю зробити якісно новий стрибок у суспільному розвитку. При цьому на рівні керівного впливу держави потрібна консолідація значних

© В. В. Лаврук, 2015

бюджетних, інтелектуальних, трудових, природних ресурсів і можливостей. Керівний вплив держави в цьому плані полягає в обґрунтуванні напрямів докладання зусиль для того, щоб змінити конкретні параметри розвитку суспільства з урахуванням її гео економічної та геополітичної ролей.

У семантичному аспекті дефідента “модернізація” за своїми родовими ознаками споріднений із категорією “економічний розвиток”, рефлексивний процес акумулювання капіталу і його подальшої мобілізації під час вирішення питань розвитку соціально-економічної галузі. При цьому в нашому розумінні відмінною смисловою характеристикою модернізації є використання наявних ресурсів в оновленні економічних, техніко-технологічних, політичних, суспільно-культурних сфер суспільства, додавання цим сферам нових якісних властивостей, наділення модифікованими функціями тощо.

Тож метою модернізаційних перетворень в економіці має бути якісна структурна перебудова організаційно-економічного механізму господарювання з акцентом на інновації виробничо-технологічних ланцюгів, розвитком третинного і особливо четвертинного секторів економіки. Для забезпечення драйверів доцільно зауважити про необхідність реновації елементів матеріально-технічної основи виробництва, пошук нових підходів до навчання, професійної підготовки та перепідготовки персоналу, сприяння збереженню та поліпшенню галузевих соціально-трудова параметрів для підвищення конкурентоспроможності економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сутність та еволюцію поглядів щодо розвитку тваринництва в Україні розглянуто в працях відомих економістів-аграрників та наукових дослідженнях В. Г. Андрійчука, О. М. Бородіної, А. Д. Діброви, С. М. Кваши, П. Т. Саблука, О. М. Шпичака.

Теоретичні аспекти модернізації тваринництва досліджували зарубіжні вчені та провідні вітчизняні: А. Н. Асаул, А. Г. Аганбегян, М. Вебер, Е. Дюркгейм, Н. Н. Михеева, Г. Спенсер, С. Хантінгтон, Г. Г. Фетисов, А. С. Фоміна, О. Шпенглер, Р. Нуреєв, Й. Шумпетер та ін.

Мета статті – аналіз сутності та еволюції дефініції поняття модернізації тваринництва в національній економіці, а також розробка пропозицій щодо реформування моделі управління галуззю тваринництва.

Виклад основного матеріалу. Наукова спадщина ретроспективного досвіду проведення масштабних модернізаційних перетворень свідчить, що процес модернізації має перманентну властивість – він реалізується і розвивається синхронно з громадським онтогенезом. У числі найпомітніших модернізаційних перетворень доцільно виокремити такі значущі моменти в історії, як скасування кріпосного права (в інституційно-економічному плані), Жовтневу революцію 1917 р. (в політичному аспекті), перехід до індустріальної парадигми економічного розвитку, що дав змогу консолідувати суспільне виробництво в реконверсованому мілітаристично орієнтованому вигляді під час зображення нацистської агресії [1]. У даний час суспільство користується благами активної модернізації промисловості, сільського господарства та інших сфер суспільного укладу.

Дослідження проблем модернізації неминуче ставить питання розгляду понятійно-термінологічного апарату. Аналіз використання дефініції “модернізація” свідчить, що в загальному вжитку ця лексикограма розрізняється за морфологічним складом, але за своїм семантичним змістом містить приблизно однакові онтологічні (сміслові) одиниці.

Починаючи з етапу активних суспільно-економічних та ідеолого-політичних перетворень 1970–1980 рр. ХХ ст. смислове навантаження даної категорії трактувалося з

боку керівної державної системи як “прискорений режим соціально-економічного розвитку” [2, 41]. На рубежі останнього десятиліття XX ст. цей термін отримав у масовому розумінні значення “якісного перетворення сфер суспільного укладу” на основі реформування політичної, адміністративної (на сучасному етапі розвитку України) сфер її суспільного життя. Процес модернізації повинен одночасно зберегти іманентні національні риси, взяти кращий досвід іноземних держав, а також, безумовно, спиратися на науково-інноваційний потенціал свого населення.

Аналіз наукових публікацій з етапізації економічного розвитку новітнього часу дозволяє ідентифікувати кілька хронологічних проміжків:

1. 1991–1998 рр. – етап трансформаційно-економічної рецесії, викликаній активними ринковими перетвореннями;

2. 1998–2002 рр. – відновлювальний етап, який характеризується кількісним зростанням основних макроекономічних і соціальних показників на тлі подолання залишкових інституціональних і ринково-кон’юнктурних наслідків рецесії економіки, з домінуючим використанням коштів міжнародних позик і природної ренти;

3. 2003–2006 рр. – період активного інвестиційного зростання економіки з реформуванням підходів до управління соціально-економічною системою країни;

4. 2006–2008 рр. – період якісно нового модернізаційного зростання з концепцією “4І” – інвестиції, інфраструктура, інновації, інститути [3, 165].

Вважаємо за доцільне виокремити п’ятий етап, починаючи з 2009–2015 рр. – антикризова рефлексія на наслідки світової фінансової кризи, поєднана з активізацією процесу модернізації економіки за дотримання пріоритетів екологоорієнтованого, ресурсозберігаючого режиму економічного відтворення і точковим оновленням життєво необхідних прогресивних проривних зон і точок економічного зростання в різних галузях і секторах економіки.

Нова посткризова динаміка розвитку економіки обумовлює необхідність розширеного теоретико-методологічного аналізу модернізації як ключової категорії нашого дослідження. Даний аналіз повинен проводитися з позицій насамперед інституційних трансформацій, пошуку нових дійово-концептуальних підходів, механізмів, методів та інструментів реалізації концепції модернізації. Крім того, в рамках розгляду модернізації як гносеолого-ретроспективної категорії необхідно перейти до пошуку пріоритетних напрямів її здійснення з урахуванням імперативів соціально-економічної політики України.

Поширеність використання категорії “модернізація” у своєму семантичному змісті вказує на її трактування як якісне оновлення, переформатування, реформування, конструктивно-прогресивне трансформування тощо. Неодмінними атрибутами-супутниками тут вважаються категорії “економіка інновацій”, “економіка споживання”, “економіка підприємництва”, “економіка глобалізму” тощо.

Автор зазначає, що транзитивна українська економіка має об’єктивні передумови переходу до інституційно-економічної трансформації на користь модернізації. У даному аспекті можна виділити 4 блоки подібних передумов:

1) передумови інституційно-адміністративного характеру – завершення основного етапу формування механізму вертикально орієнтованого управління функціонуванням економіки з урахуванням ринкових та глобалізаційних імперативів, вилучення максимальної вигоди від функціонування товарних і сировинних ринків, масштабний розвиток інфраструктурної складової, ескалація третинного й формування повноцінного четвертинного секторів економіки;

2) передумови макроекономічного плану – вповільнення негативних темпів інфляції, монетизація соціальних функцій держави, оптимізація та індивідуалізація податкової системи, залучення зарубіжних інвестицій і стимулювання внутрішнього попиту;

3) передумови фінансового характеру – акумулювання внутрішнього капіталу, розвиток гарантійних і страхових механізмів, створення резервних фондів за рахунок перерахування наднормативної природно-експортної ренти тощо;

4) соціальні компоненти передумов – формування ринкового світогляду економічно активного населення, створення класу підприємців, покращання параметрів людського демографічного капіталу, пошук шляхів зниження демографічних проблем тощо.

Таким чином, еволюційно зумовлено сформувалися передумови модернізації, що привели до усвідомлення необхідності та володіння можливостями для глибоких перетворень у різних галузях економіки. У зв'язку з цим відкладена модернізація АПК як елемента системи національного життєзабезпечення необхідна для підвищення загальної конкурентоспроможності економіки, а акумульовані ресурси, отриманні завдяки вдалій зовнішній ринковій кон'юктурі на енергоносії, дозволяють створити фінансовий портфель різноманітних інструментів. Детермінуючи конкурентними взаємовідносинами, процеси модернізації наявні у багатьох секторах громадського світоустрою, втягують у свою траєкторію практично всіх суб'єктів економіки й обслуговуючих галузей [4, 65]. Тож аксіоматичність визначення модернізації можна сформулювати як системно-структурні, техніко-технологічні та інституційно-інфраструктурні атрибутивні перетворення національної економіки, цільовим орієнтиром яких слід вважати підвищення її глобальної конкурентоспроможності з позицій макроекономічної та геополітичної конотації.

Ефективність модернізації, досягнення її запланованих кінцевих цілей можливо лише на основі консолідації керівного впливу держави, виконання імперативів з боку бізнесу й підтримки в суспільстві. Тільки такий системний підхід дозволить створити сприятливу основу для залучення інвестицій та впровадження інновацій [5, 68]. З позиції даного підходу в теоретико-модельному аспекті виокремимо типи, форми й ресурси модернізації економіки (рис. 1).

Передусім модернізаційні імперативи перетворення економіки мають закріплюватися в офіційних документах довгострокового характеру, наприклад, “Стратегія розвитку аграрного сектора економіки на період до 2020 року”, в яких зазначаються загальні підходи до економічного розвитку аграрного сектора України.

Метою структурної модернізації економіки є кардинальні, структурні трансформації, які забезпечують вироблення нових і вдосконалення вже наявних елементів механізму взаємодії економічних складових. Алгоритм структурної модернізації в контексті своєї реалізації передбачає усунення комплексу організаційно-економічних суперечностей між структурою виробництва, розподілу, обміну і споживання, а також іманентних інтересів та потреб суспільства, з виробленням нових властивостей і ознак. До об'єктів даної форми модернізації, крім базових макроекономічних пропорцій (темпи зростання ВВП, ВРП, міграційний приріст, збільшення реальних доходів населення тощо), відносимо формалізацію критеріїв, що відображають якість життя населення, а також капіталізацію інтелектуального і соціального потенціалу суспільства [6, 61].

Структурна економічна модернізація тваринництва реалізується за допомогою точкового розвитку експортно-орієнтованих галузей, які мають імпортозамінний потенціал. Також актуальне впровадження ресурсозберігаючих технологій, розвиток адап-

тивно-ландшафтного землеробства, впровадження біотехнологічних систем і методів ведення господарства, що дозволило б знизити антропогенне навантаження на ноосферні елементи. Тож розроблено ключові положення доктрини продовольчої безпеки населення України, мета якої – забезпечення населення країни якісними продуктами харчування власного виробництва за доступними цінами з урахуванням мінімізації імпортової залежності.

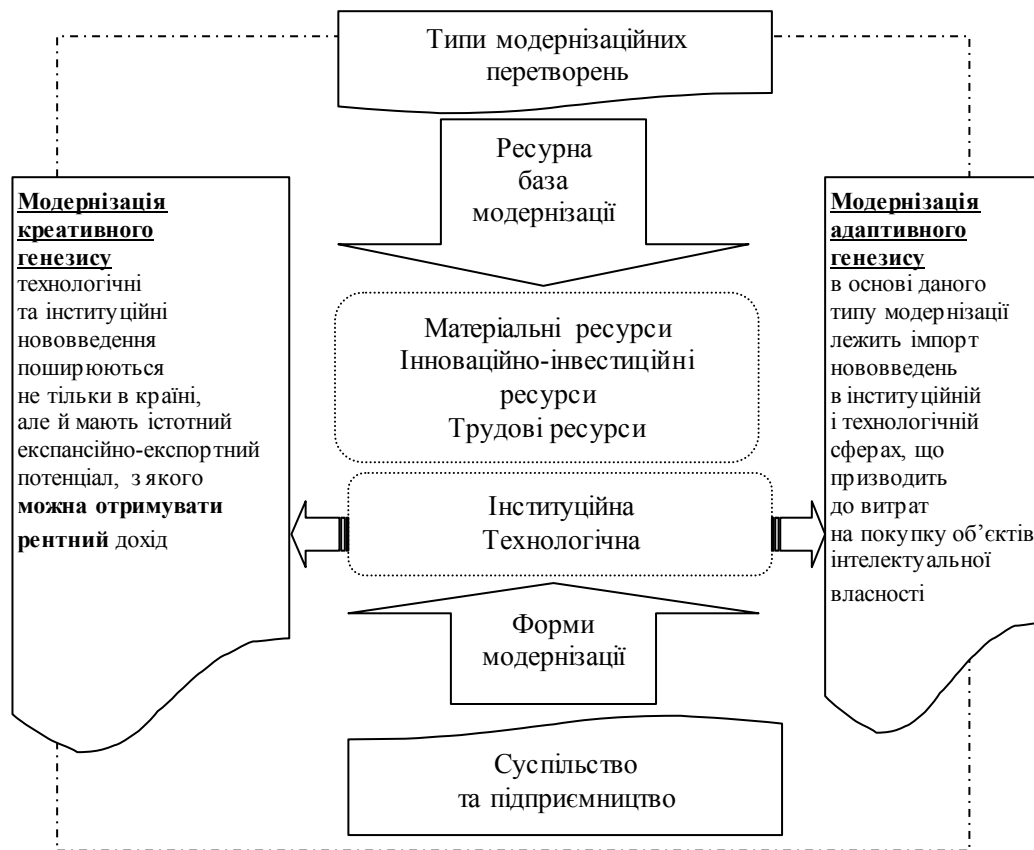


Рис. 1. Типи, форми, ресурси модернізації національної економіки

Говорячи про структурну модернізацію, можна не порушити питання розвитку третинного сектора економіки, що є тим драйвером економічного зростання, який дозволяє консолідувати і скоординувувати діяльність різних сфер суспільного виробництва на основі розвитку інфраструктурного середовища економіки, підвищення її науково-інноваційного потенціалу, розвитку аутсорсингових, маркетингових, трейдингових та інфокомунікаційних технологій [7, 356].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Отже, на сучасному етапі процес модернізаційних перетворень інституційної та галузевої структури тваринницької галузі в національній економіці вже не просто повинен мати ознаки переходу на новий рівень технологічного укладу, а формувати новий образ економічної сфери, функціонування якої має відповідати сучасним реаліям руху до постіндустріальної парадигми суспільного генезису.

При цьому, переходячи до питання про сутнісний зміст сучасної модернізації, звертаємо увагу на те, що вона, як ми вже зазначали вище, має зосереджуватися на двох напрямках – структурного і технологічного плану.

Погоджуємося з думкою низки дослідників, які вважають, що “технологічна модернізація сільськогосподарського виробництва повинна забезпечуватися послідовною реалізацією двоетапного процесу масового впровадження інтенсивних і високих технологій”:

– 1-й етап тривалістю 2–3 роки передбачає глибоку підготовку до трансформації галузевої структури (2–3 роки) і є періодом прискореної підготовки до інтенсифікації галузі. На даному етапі обов’язкові такі засоби: проведення науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт “зі створення принципово нової техніки, передбаченої системою технологій і машин, та переліком пріоритетної техніки, затвердженим Міністерством промислової політики України”;

– 2-й етап тривалістю 4–5 років повинен включати налагодження технологічних систем і ліній з виробництва нових видів машин й устаткування. Особливістю даного етапу буде необхідність стимулювання попиту на нові технологічні комплекси, тому що, враховуючи їх дорожнечу, вони будуть доступні тільки підприємствам зі значними фінансовими ресурсами. Фінансово ж нестабільні господарства в цьому разі можуть викупувати у перших експлуатовану техніку з компенсацією частини матеріальних витрат із боку держави.

Таким чином, мейнстрімом технологічної модернізації є пошук, відбір та імплементація нових національних чи зарубіжних інноваційних рішень у техніко-технологічній сфері, а також вироблення нових підходів до побудови організаційних архітектонічних керівних механізмів, що включають системи мотивації персоналу, підготовки, організації зворотного зв’язку, взаємодії з контрагентами тощо.

Список використаних джерел:

1. Іванух Р. А. Аграрна економіка і ринок [Електронний ресурс] / Іванух Р. А. – Тернопіль : Збруч, 2003. – 305 с. – Режим доступу : <http://buklib.net/books/21882>
2. Богданко С. Невтішні реалії / С. Богданко // Агроперспектива. – 2009. – № 2. – С. 40–43.
3. Технологія виробництва продукції тваринництва : підручник / [О. Т. Бусенко, В. Д. Столюк, О. Й. Могильний та ін.] ; за ред. О. Т. Бусенка. – К. : Вища освіта, 2005. – 496 с.
4. Стратегія розвитку м’ясного скотарства в Україні у контексті національної продовольчої безпеки / Укр. акад. аграр. наук, Ін-т розведення і генетики тварин ; за ред. М. В. Зубця, І. В. Гусєва. – К. : Аграрна наука, 2005. – 174 с.
5. Модернізація економіки регіона: соціокультурні аспекти : монографія / А. А. Шабунова, К. А. Гулін, М. А. Ласточкіна, Т. С. Солов’єва. – Вологда : ИСЭРТ РАН, 2012. – 158 с.
6. Білозубенко В. С. Модернізація як інструмент перманентного розвитку соціально-економічних систем [Електронний ресурс] / В. С. Білозубенко // Вісник ДонНУЕТ. – 2013. – № 3 (59). – С. 57–65. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/jpdf/vdnuete_2013_3_9.pdf
7. Пуцентейло П. Р. Особливості функціонування галузі м’ясного скотарства в умовах кризи / П. Р. Пуцентейло // Зб. наук. праць Таврійського державного агротехнологічного університету (ек. науки) ; за ред. В. А. Рудьєва. – Мелітополь : Люкс, 2010. – № 2 (10). – 446 с.